

MACIEJ OLENDEREK

Instytut Architektury i Urbanistyki

Wydział Budownictwa, Architektury i Inżynierii Środowiska

Politechniki Łódzkiej

NAUCZANIE ETYKI ZAWODU ARCHITEKTA WOBEC POKOLENIOWYCH ZMIAN ZACHOWAŃ

Opiniodawca: **dr hab. inż. arch. Anna Agata Kantarek**

W trakcie nauczania etyki zawodu napotykamy na problem konfrontacji postaw kolejnych pokoleń. Zasady etyki zawodowej odnoszące się do całego środowiska architektów zostały zatwierdzone w 2005 roku przez trzeci Zjazd Krajowy Izby Architektów. Proces nauczania etyki konfrontuje te zasady z szeroko akceptowanymi normami moralnymi i postawami kolejnych roczników studentów.

Nauczając zasad etyki zawodu zderzamy się z nowym narastającym problemem pokoleniowej zmiany spojrzenia na zasadność stosowania kodeksu zawodowego. Pokolenie żyjące w latach po odzyskaniu niepodległości, szczególnie studenci którzy nie kojarzą już czasów końca lat 80. XX wieku, podchodzą do stworzonego kodeksu zasad etyki zawodu architekta z dużą rezerwą. Z ich obserwacji życia zawodowego wynika znikoma potrzeba korzystania z tych w tak wielkim trudzie wypracowanych przez poprzedników warunków wykonywania zawodu. Zasady etyki wykonywania zawodu architekta obowiązujące wszystkich zrzeszonych w izbie zawodowej architektów (choć dotyczą wszystkich uprawiających zawód) zostały uchwalone w 2005 roku i przyjęte na III Sprawozdawczym Krajowym Zjeździe Izby Architektów, a poprzedzone zostały Preambułą, tak trafnie określającą charakter zawodu realizowanego w cywilizowanym świecie: *Architekci, niezależnie przez kogo i w jakiej formie są zatrudnieni, firmy architektoniczne i firmy multidyscyplinarne zatrudniające architektów przykładają dużą wagę do dochowania najwyższych standardów niezależności, bezstronności, tajemnicy zawodowej, uczciwości, kompetencji i profesjonalizmu oraz do najwyższej możliwej jakości swej pracy, oferując w ten sposób społeczeństwu specjalną i wyjątkową wiedzę, umiejętności i zdolności, konieczne do rozwoju kultury i środowiska zbudowanego. Poniżej podano zasady*

postępowania obowiązujące wszystkich architektów świadczących usługi architektoniczne, mające zastosowanie do wszelkich działań zawodowych. Określają one odpowiedzialność architektów wobec społeczeństwa, któremu ich zawód służy i które wzbogaca, wobec klientów i użytkowników architektury, wobec wykonawstwa budowlanego, które pomaga kształtować środowisko zbudowane, a także wobec architektury jako sztuki i nauki – continuum wiedzy i twórczości oraz zawodowego i społecznego dziedzictwa.¹ Zmianie uległy tradycyjne sposoby studiowania. Młodzi, przyszli adepci kierunku architektura i urbanistyka, już w trakcie studiów, i to bardzo pozytywne zjawisko, podejmują pracę jako asystenci w biurach architektonicznych, chcąc z jednej strony jak najlepiej poznać zawód, z drugiej, uzupełnić budżet. Ich zderzenie z życiem zawodowym, niestety, dość często potwierdza brak zachowania dżentelmeńskich zasad, warunków umowy zatrudnienia i wynagradzania, za generalnie, bardzo rzetelną i oddaną firmie "służbę". Jak w takim razie należy prowadzić proces nauczania, skoro spotykamy się żw codziennej praktyce z przekraczaniem dobrych praktyk w wykonywaniu zawodu? Jednocześnie wobec powszechnego braku autorytetów również w dziedzinie architektury możemy oprzeć się głównie na zasadach postępowania dotyczących współtworzenia środowiska zbudowanego określonych w Białej Księdze, zredagowanej przez Radę Architektów Europy pod tytułem "Europa i architektura jutra" wydanej w Brukseli w 1995 roku. Materiał zawarty w powyższym opracowaniu nie utracił nic ze swej aktualności i jest bardzo dobrą bazą w pracy dydaktycznej ze studentami architektury i urbanistyki wychowanymi w erze "elektronicznej rewolucji".

Studenci bowiem są wychowywani w świecie wymagającym nieustannego przyspieszenia, wszechobecnego internetu dającego nieograniczone możliwości budowania struktury postrzegania świata i dostępności całego globu, poznawania rządzących w nim reguł postępowania, ich etycznej waloryzacji. Na szczególną uwagę zasługuje fakt poszanowania i uznania kanonu zasad traktowania konkurujących w zawodzie kolegów, nauczanego na wszystkich etapach kształcenia, również na poziomie wyższych studiów. Tam mamy do czynienia z indywidualną, autorsko jednoosobowo realizowaną w ramach programu twórczością, czy też umiejętnością zastosowania zasad wzajemnego poszanowania przy pracy w grupach projektowych. My, nauczyciele akademicki powinniśmy dołożyć wszelkich starań mających na celu pokazanie na swoim przykładzie, jak realizować zasady etyki wobec studentów (często współpracowników w naszych pracowniach) i jak powinni oni między sobą szlachetnie rywalizować, zachowując wzajemny szacunek zgodnie z teorią etyczną rozwiniętą przez Prof. Tadeusza Kotarbińskiego i jego podziału etyki: na etykę w węższym i szerszym znaczeniu, omówionego w artykule opublikowanym w 1957 roku pt. "Niektóre problemy etyki niezależnej". Ten wybitny etyk stanowi wzór dla nas akademików, kiedy w nieustannej dyskusji z przyszłymi architektami pochylamy się nad kwalifikacją studenckich zachowań,

---

¹ Zasady Etyki Zawodu Architekta, Standardy wykonywania zawodu i zakres usług architekta. Izba Architektów Rzeczypospolitej Polskiej, Warszawa 2006 r.

omawiając jakie zamiary, czyny czy motywy podjętych działań zasługują na szacunek czy naganę. Kolejny problem to stosunek młodzieży akademickiej do traktowania praw autorskich. Tutaj niezastąpioną pomocą przy analizowaniu warunków realizacji Ustawy o Prawie Autorskim jest wsparcie udzielane nauczycielom akademickim przez Rzeczników Odpowiedzialności Zawodowej funkcjonujących przy Okręgowych Izbach Architektów. Dzięki tej współpracy udaje się nam omówić ze studentami wszelkie bieżące interpretacje paragrafów Ustawy o Prawie Autorskim. Szczególny problem w procesie interpretacji zasad etyki zawodowej związanych z realizacją tzw. dobrych praktyk, stanowią zapisy odnoszące się do precyzyjnej interpretacji czym jest plagiat szczególnie w odniesieniu do projektu kursowego. W tym zakresie szczególnie pomocne okazują się być materiały I Konferencji Naukowej z cyklu Prawo Autorskie w Architekturze zorganizowane na Wydziale Architektury Politechniki Wrocławskiej w roku 2003. W tychże bardzo ciekawy artykuł Pana Juliana Jezioro na temat: "Plagiat w działalności naukowej Wybrane zagadnienia", gdzie czytamy: *Równie wielkie znaczenie ma pozanormatywne postrzeganie społeczne przywłaszczenia sobie cudzego autorstwa; negatywna ocena moralna bywa niejednokrotnie dotkliwszą sankcją niż najostrożniejsza kara. Ale, być może, decydujące będą w tym zakresie skutki wskazanej na wstępie "rewolucji informatycznej", z jaką mamy do czynienia u progu XXI wieku. Można uważać, że dopiero powszechność dostępu do informacji uczyni skuteczniejszą prawnie i dotkliwszą moralnie sankcję dokonania plagiatu.*² W konkluzji do tych stwierdzeń wydaje się istotne, aby studenci w trakcie procesu kształcenia posiadli umiejętność samodzielnej oceny tego zjawiska i potrafili rozstrzygać powstałe spory. W procesie nauczania etyki zawodowej nie sposób pominąć promowania swobodnego konkurowania jako najlepszej metody sprawdzenia w praktyce stosowania się do powszechnie uznanych reguł moralnych. Na II Nadzwyczajnym Krajowym Zjeździe Izby Architektów, który odbył się w Kazimierzu Dolnym w 2006 roku szeroko dyskutowano o warunkach zachowania zasad etycznych. Istotne miejsce w obradach zajęło rozważanie nad utrwaleniem dobrej praktyki, powszechności przeprowadzania konkursów architektonicznych. Stwierdzono bowiem, że: *Konkurs jest w procedurach ustawowych jedyną formą konkurencji między architektami, gdzie ocena jakości pracy jest gwarantowana.*³ Istotnym elementem jest umiejętność godzenia się z przegraną w imię dobra ogółu, tj. osiągnięcia najlepszego spodziewanego efektu rozwiązania zadania projektowego. Osiągnięcie to uzyskuje się z poszanowaniem zasad etyki uprawiania zawodu. Podsumowując, należy stwierdzić, że kształcąc przyszłych architektów, których połączy zawód, zawód zaufania publicznego, o wielkiej odpowiedzialności wobec

---

² Julian Jezioro, Plagiat w działalności naukowej Wybrane zagadnienia, materiały Konferencji Prawo autorskie w kształceniu i badaniach naukowych architektów, Wrocław 2003 r.

³ Marek Czuryło, Konkurs architektoniczny jako istotny element regulacji stosunków w sferze wykonywania zawodu, materiały II Nadzwyczajnego Krajowego Zjazdu Izby Architektów, Kazimierz Dolny 2006 r.

społeczeństwa, powinniśmy wpajać im zasady porządkujące uprawianie zawodu architekta, poparte szeroko przykładami z praktyki, szczególnie wobec współcześnie zachodzących dynamicznych zmian.

Literatura

- [1] **Kotarbiński T.Ł.:** Drogowskazy etyki niezależnej, Pisma etyczne. Ossolineum, Wrocław 1987, s. 179-184.
- [2] Zasady Etyki Zawodu Architekta, Standardy wykonywania zawodu i zakres usług architekta. Izba Architektów Rzeczypospolitej Polskiej, Warszawa 2006 r.
- [3] Prawo autorskie w kształceniu i badaniach naukowych architektów, I Konferencja Naukowa z cyklu Prawo Autorskie w Architekturze. Oficyna Wydawnicza Politechniki Wrocławskiej, Wrocław 2003 r.
- [4] II Nadzwyczajny Krajowy Zjazd Izby Architektów, Kazimierz Dolny 2006. wydawnictwo pozjazdowe. Krajowa Rada Izby Architektów, Warszawa 2006 r.
- [5] **Europa i architektura jutra.** Rada Architektów Europy, Bruksela 1995 r.

TEACHING THE ETHICS OF THE ARCHITECT PROFFESION IN RELATION TO GENERATIONAL BEHAVIOUR CHANGES

Summary

When teaching the rules of the profession ethics we confront the emerging problem of the different generational approach to the profession code. The ethics of the architect profession, which apply to all members of the chamber of architects /as well as any other architects/ were passed and approved in 2005 at the III National Congress of the Chamber of Architects. In the course of teaching the profession ethics, the commencement of free competition as the best method of following the widely accepted moral rules, cannot be dismissed.